НОВАЯ ЭРА НАУКИ И ЗНАНИЙ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
global-science-review.com
editor@global-science-review.com

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIYALAR HAJMI VA IQTISODIY O‘SISH O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK

Shakirova Nigora Axralovna
Tashkent State University of Economics
PhD Associate Professor,
Department of Statistics
Phone: +99894-364-00-50
E-mail:shakirova0130@gmail.com
ORCID:https://orcid.org/0009-0006-5025-4764
Sharifov Dilshodjon Shermatjon o’g’li
Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti
Moliya va moliyaviy texnologiyalar fakulteti talabasi
Tel: +998917393007
E-mail:sharipovdilshodjon07@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada O‘zbekistonda investitsiyalar hajmi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik 2010–2025-yillar hamda 2026-yil yanvar–iyun ma’lumotlari asosida tahlil qilindi. Empirik baza Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari, investitsiyalar haqidagi qonunchilik, “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi va Jahon banki va IMF tahlillaridan iborat. Dinamik qatorlar, o‘sish sur’atlari, investitsiya/YaIM ulushi, Pearson korrelyatsiyasi, oddiy regressiya va taqqoslama tahlil qo‘llanildi. Natijalar investitsiya faolligi yuqori bo‘lganini, biroq investitsiya hajmi bilan real YaIM o‘sishi o‘rtasidagi qisqa muddatli bog‘liqlik kuchsizligini ko‘rsatdi. 2026-yilning birinchi yarmida asosiy kapitalga investitsiyalar 338,9 trln so‘mga yetib, 17,5 foiz, real YaIM esa 8,5 foiz o‘sdi. Asosiy xulosa: iqtisodiy natijani kapital miqdoridan ko‘ra uning tarkibi, unumdorligi, texnologik mazmuni va xususiy sektorning ishtiroki belgilaydi.

Kalit so‘zlar: investitsiyalar, asosiy kapital, iqtisodiy o‘sish, YaIM, investitsiya intensivligi, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar, O‘zbekiston — 2030, Pearson korrelyatsiyasi, investitsiya samaradorligi, xususiy sektor.

ABSTRACT

This article analyzes the relationship between investment volume and economic growth in Uzbekistan using 2010–2025 data and first-half 2026 results. The empirical base includes National Statistics Committee data, investment legislation, the Uzbekistan–2030 Strategy, and World Bank and IMF analyses. Dynamic indicators, growth rates, investment-to-GDP ratio, Pearson correlation, simple regression, and comparative analysis are applied. Investment activity expanded rapidly, but its short-run contemporaneous relationship with real GDP growth remained weak, indicating that investment composition and productivity matter more than aggregate volume alone. In January–June 2026, fixed-capital investment reached UZS 338.9 trillion (+17.5%), while real GDP grew by 8.5%. The paper proposes measures to improve project efficiency, private investment, technological content, and post-investment monitoring.

Keywords: investment, fixed capital, economic growth, GDP, investment intensity, foreign direct investment, Uzbekistan–2030, Pearson correlation, investment efficiency, private sector.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется взаимосвязь объема инвестиций и экономического роста в Узбекистане по данным 2010–2025 годов и за январь–июнь 2026 года. Использованы официальная статистика, инвестиционное законодательство, стратегия «Узбекистан — 2030», материалы Всемирного банка и МВФ. Применены анализ динамики, темпы роста, доля инвестиций в ВВП, корреляция Пирсона, простая регрессия и сравнительный анализ. Инвестиционная активность быстро расширялась, однако ее краткосрочная одновременная связь с реальным ростом ВВП оставалась слабой. В первом

полугодии 2026 года инвестиции в основной капитал составили 338,9 трлн сумов (+17,5%), а реальный ВВП вырос на 8,5%. Это подтверждает значение структуры и производительности капитала, а не только его общего объема. Предложены меры по повышению эффективности проектов и роли частного сектора.

Ключевые слова: инвестиции, основной капитал, экономический рост, ВВП, инвестиционная интенсивность, прямые иностранные инвестиции, стратегия «Узбекистан — 2030», корреляция Пирсона, эффективность инвестиций, частный сектор.

1. KIRISH

Investitsiyalar mamlakatning ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, infratuzilmani yangilash va yangi ish o‘rinlarini yaratishning asosiy moliyaviy manbalaridan biridir. Shu bilan birga, investitsiya hajmining o‘sishi iqtisodiy o‘sishning o‘zi emas. Kapitalning qaysi tarmoqqa yo‘naltirilgani, loyiha qay darajada unumdor ekani, mahalliy ta’minot zanjirlariga qanchalik bog‘langanligi, texnologik yangilanish va boshqaruv sifati kabi omillar investitsiyaning yakuniy natijasini belgilaydi. Shu sababli O‘zbekiston sharoitida “qancha investitsiya kiritildi?” degan savol bilan bir qatorda “ushbu investitsiya bir birligiga qancha qo‘shimcha mahsulot va unumdorlik yaratildi?” degan savolni ham qo‘yish zarur.

O‘zbekistonda investitsiya munosabatlarining huquqiy asosini 2019-yil 25-dekabrda qabul qilingan O‘RQ-598-son “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonun tashkil etadi. Mazkur hujjat investitsiya faoliyati va investorlar bilan bog‘liq munosabatlarni tartibga solib, davlat, mahalliy va xorijiy investorlar uchun umumiy huquqiy muhitni belgilaydi [1]. So‘nggi yillarda investitsiya muhitini liberallashtirish, davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy sektorning rolini kuchaytirish iqtisodiy siyosatning muhim yo‘nalishiga aylangan.

Investitsiya siyosatining uzoq muddatli yo‘nalishi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida ham aks ettirilgan. Strategiyaning amaldagi ko‘rsatkichlarida 2030-yilgacha yalpi ichki mahsulotni 240 mlrd AQSh dollaridan oshirish va asosiy kapitalga investitsiyalarning yillik o‘rtacha o‘sishini taxminan 5–7 foiz darajasida ta’minlash maqsadlari belgilangan [2]. Demak, davlat siyosati investitsiya miqdorini oshirishni emas, balki uning barqarorligi va iqtisodiy natijadorligini ta’minlashni talab qiladigan bosqichga o‘tmoqda.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi juda tez kengaydi, iqtisodiy o‘sish ham yuqori sur’atlarda davom etdi. Biroq ikki ko‘rsatkichning yillik o‘zgarishlarini bevosita taqqoslash ularning har doim bir xil yo‘nalishda va bir xil kuchda harakat qilmaganini ko‘rsatadi. Bu holat investitsiya hajmi bilan real iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi munosabatni chuqurroq tahlil qilishni, ayniqsa investitsiyaning tarkibi va samaradorligini ajratib ko‘rishni talab etadi.

Tadqiqotning maqsadi — O‘zbekistonda investitsiyalar hajmi va real iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi statistik bog‘liqlikni baholash, 2026-yil holatini hisobga olgan holda investitsiya samaradorligini oshirish uchun amaliy takliflar ishlab chiqishdir. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: investitsiya siyosatining huquqiy va strategik asoslarini ko‘rib chiqish; mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlarda kapital va o‘sish munosabatlariga berilgan yondashuvlarni tahlil qilish; O‘zbekistonning investitsiya va YaIM dinamikasini baholash; investitsiya intensivligi va real YaIM o‘sishi o‘rtasidagi oddiy statistik bog‘liqlikni tekshirish; 2026-yilning birinchi yarmidagi yangi ma’lumotlar asosida qisqa muddatli holatni baholash; siyosiy va amaliy yechimlarni taklif etish.

2. ADABIYOTLAR TAHLILI

Investitsiya va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi nazariy bog‘liqlik klassik va neoklassik o‘sish modellarida markaziy o‘rin egallaydi. Mankiw, Romer va Weil [7] Solow modelini inson kapitali bilan to‘ldirib, jismoniy kapital va mehnat

ko‘nikmalarining iqtisodiy natijalarga ta’sirini empirik tekshirgan. Ushbu yondashuv investitsiya iqtisodiy o‘sish uchun muhim shart ekanini tan oladi, biroq kapitalning chegaraviy mahsuldorligi pasayishini ham hisobga oladi. Shu sababli faqat kapital hajmini oshirish uzoq muddatli o‘sish sur’atini cheksiz yuqorilatmaydi.

De Long va Summers [6] uskunalarga yo‘naltirilgan investitsiyalarning rivojlanish uchun alohida ahamiyatini ko‘rsatgan. Mualliflar rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodiyotlar ma’lumotlaridan foydalanib, investitsiya va o‘sish o‘rtasidagi kuchli empirik bog‘liqlikni qayd etadi: “each extra percent of GDP invested in equipment is associated with an increase in GDP growth of one third of a percentage point per year” [6]. Mazkur natija ishlab chiqarish vositalariga yo‘naltirilgan kapitalning yalpi investitsiya hajmidan ko‘ra muhimroq bo‘lishi mumkinligini anglatadi.

Borensztein, De Gregorio va Lee [8] to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning o‘sishga ta’sirini tahlil qilib, FDI texnologiya transferi orqali ichki investitsiyaga nisbatan yuqoriroq samaradorlik berishi mumkinligini ko‘rsatgan, biroq bu ta’sir inson kapitalining yetarliligiga bog‘liq. Shunday qilib, xorijiy kapitalni jalb qilish siyosati ta’lim, malaka, menejment va mahalliy korxonalar bilan kooperatsiyani kuchaytirish siyosati bilan birga olib borilishi kerak.

Keyingi tadqiqotlar ham investitsiya miqdorini o‘sishning yagona drayveri sifatida talqin qilishga ehtiyotkorlik bilan yondashadi. Koopman va Wacker [9] 156 ta yuqori o‘sish epizodini o‘rganib, tezlashuvlarning asosiy qismi umumiy faktorlar unumdorligi (TFP) bilan bog‘liq ekanini, jismoniy kapitalning ulushi esa o‘sish tezlashuvining o‘zida nisbatan cheklangan bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatgan. Bu xulosa O‘zbekiston uchun ham muhim: investitsiya oqimi yangi quvvatni yaratishi kerak, ammo asosiy natija ishlab chiqarish unumdorligi, texnologiya va boshqaruv sifatida namoyon bo‘lishi lozim.

Jahon bankining O‘zbekiston bo‘yicha 2025-yilgi Country Economic Memorandum hisobotida 2010–2022-yillardagi o‘sishda mamlakat “relying heavily

on capital investment as the primary growth engine” bo‘lganligi qayd etiladi [5]. Hisobot O‘zbekiston yuqori daromadga yaqinlashishi uchun TFP, raqobat, savdo integratsiyasi, inson kapitali, energetika va transport infratuzilmasining samaradorligini kuchaytirish zarurligini ta’kidlaydi. Bu yondashuv investitsiya hajmidan ko‘ra investitsiyaning ishlab chiqarish salohiyatiga qay darajada aylanishiga e’tibor qaratish kerakligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston bo‘yicha yangi empirik adabiyotlarda ham ijobiy, ammo shartli ta’sir qayd etilgan. Khaydarova va Ismailova [10] 2004–2023-yillar uchun OLS va VAR usullaridan foydalanib, FDI va iqtisodiy rivojlanish o‘rtasidagi aloqani tahlil qilgan. Borotov [11] 2026-yilda O‘zbekiston investitsiya oqimlari va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlikni statistik va ekonometrik usullar bilan baholab, ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli aloqani qayd etgan. Ortikov, Rajabova va Abdurakhmanova [12] 2000–2024-yillar uchun ARDL Bounds Testing va ECM yondashuvlarini qo‘llab, FDI ning qisqa va uzoq muddatdagi ta’sirini farqlash zarurligini asoslagan. Mazkur natijalar investitsiya ta’siri vaqt bo‘yicha kechikishlar bilan namoyon bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi.

3. TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning empirik bazasi O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining SIAT ma’lumotlar bazasidagi asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi, YaIM va real YaIM o‘sish sur’ati haqidagi izchil yillik qatorlardan tashkil topdi. 2010–2025-yillar uchun yillik qator, 2026-yil uchun esa yanvar–iyun davriga doir yangi rasmiy ma’lumotlardan foydalanildi [3; 4]. Metodologik jihatdan besh bosqich qo‘llandi: birinchisi — dinamik qatorlarni tavsiflash; ikkinchisi — investitsiyalarning o‘sish sur’atini hisoblash; uchinchisi — investitsiyaning YaIMdagi ulushini baholash; to‘rtinchisi — Pearson korrelyatsiyasi va oddiy regressiyani eksplorativ tekshirish; beshinchisi — 2025-yil va 2026-yilning birinchi yarmini qiyoslash.

Asosiy ko‘rsatkichlardan biri investitsiya intensivligi bo‘lib, u quyidagi formula orqali aniqlandi: IShare_t = I_t / GDP_t × 100. Bu yerda I_t — asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi, GDP_t — joriy narxlardagi YaIM. Real iqtisodiy o‘sish uchun Milliy statistika qo‘mitasi e’lon qilgan YaIMning oldingi yilga nisbatan real o‘zgarish indeksi ishlatildi. Investitsiyalarning o‘sish sur’ati esa Growth_I_t = (I_t / I_{t-1} − 1) × 100 formula asosida hisoblandi.

Bog‘liqlikni tekshirishda Pearson koeffitsienti r = Cov(X,Y)/(σXσY) hisoblanib, X sifatida investitsiya intensivligi, Y sifatida real YaIM o‘sish sur’ati olindi. Qo‘shimcha ravishda 2021–2025-yillar uchun quyidagi eksplorativ tenglama baholandi: g_t = α + β·IShare_t + ε_t. Bunda g_t — real YaIM o‘sishi. Mazkur regressiya sabab-oqibatni isbotlash uchun emas, balki kuzatilayotgan ikki qatorning bir vaqtning o‘zida qanday birga o‘zgarayotganini ko‘rsatish uchun ishlatildi.

Metodologiyaning muhim cheklovi — yillik kuzatuvlar sonining nisbatan kamligi va iqtisodiy o‘sishga ta’sir qiluvchi boshqa omillar, jumladan iste’mol, pul o‘tkazmalari, eksport, oltin narxi, valyuta kursi, fiskal siyosat va strukturaviy islohotlarning alohida kiritilmaganidir. Shuning uchun natijalar korrelyatsion va tavsifiy xarakterda talqin qilinadi; ular investitsiya hajmi o‘sishining sof sababiy ta’sirini anglatmaydi. Sababiy baholash uchun choraklik yoki oylik kuzatuvlar hamda ARDL, VAR/VECM yoki panel ma’lumotlar modeli kabi usullardan foydalanish maqsadga muvofiq.

4. NATIJALAR VA MUHOKAMA

Milliy statistika qo‘mitasining yangilangan SIAT qatoriga ko‘ra, asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi 2021-yildagi 239,6 trln so‘mdan 2025-yilda 603,6 trln so‘mga yetgan. Shu davrda joriy narxlardagi YaIM 861,2 trln so‘mdan 1 849,7 trln so‘mga oshgan. 2021–2025-yillarda investitsiya hajmi nominal hisobda 2,5 baravarga yaqin, YaIM esa 2,1 baravar atrofida kengaygan [3; 4]. Ammo real YaIM o‘sish sur’atlari mos ravishda 8,2; 6,1; 6,3; 6,7 va 7,7 foizni tashkil etgan. Demak,

kapital qo‘yilmalari va nominal iqtisodiy hajm tez o‘sgani bilan, real iqtisodiy o‘sish har bir yilda investitsiya o‘sishiga bir xil darajada javob bermagan.

1-jadval. O‘zbekistonda investitsiyalar va iqtisodiy o‘sish dinamikasi, 2021–2025-yillar

Yil	Investitsiya, trln so‘m	Investitsiya o‘sishi, %	Investitsiya/YaIM, %	YaIM, trln so‘m	Real YaIM o‘sishi, %
2021	239,6	2,9	29,2	861,2	8,2
2022	266,2	0,2	26,7	1 041,9	6,1
2023	356,1	23,4	29,6	1 261,8	6,3
2024	507,5	31,3	34,9	1 535,4	6,7
2025	603,6	13,1	32,6	1 849,7	7,7

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi SIAT ma’lumotlari asosida muallif hisob-kitobi [3; 4]. Investitsiya hajmi — asosiy kapitalga investitsiyalar; YaIM — joriy narxlardagi YaIM.

Jadvaldan ko‘rinadiki, 2022-yilda investitsiya hajmining nominal o‘sishi deyarli to‘xtagan bo‘lsa-da, real YaIM 6,1 foizga o‘sgan. 2024-yilda esa investitsiya 31,3 foizga kengaygan, biroq real YaIM o‘sishi 6,7 foiz bo‘lgan. 2025-yilda investitsiya o‘sishi 13,1 foizga sekinlashganiga qaramay, real YaIM o‘sishi 7,7 foizgacha tezlashgan. Bu yillar kesimidagi farq investitsiya va o‘sish o‘rtasidagi aloqaning bir davrda kechikishi, tarkibiy siljishlar va boshqa talab-taklif omillarining roli mavjudligini ko‘rsatadi.

2010–2025-yillar uchun rasmiy investitsiya intensivligi qatori bilan real YaIM o‘sishi o‘rtasidagi Pearson korrelyatsiyasi taxminan -0,316 ni tashkil etdi. 2020-yil pandemiyasi kabi keskin tashqi shokni chiqarib tashlaganda, koeffitsient -0,147 atrofida bo‘ldi. Bu raqamlar “kuchli salbiy sababiy ta’sir”ni anglatmaydi; aksincha, yalpi investitsiya ulushi va real o‘sishning bir vaqtning o‘zida o‘zgarishi oddiy

chiziqli bog‘lanish bilan yetarli tushuntirilmasligini ko‘rsatadi. 2021–2025-yillar uchun real YaIM o‘sishini investitsiya intensivligi bilan oddiy regressiya orqali izohlashda R^2 atigi qariyb 5,2 foizni tashkil etdi. Shunday ekan, ushbu qisqa qator investitsiyaning hajmi emas, uning sifati va tarkibi bilan bog‘liq omillarni chuqurroq tekshirish zarurligini tasdiqlaydi.

Bunda muhim metodologik xavf mavjud: investitsiya ulushi yuqori bo‘lishi mumkin, biroq loyiha daromadliligi past, import tarkibi yuqori yoki quvvatlardan foydalanish darajasi yetarli bo‘lmasligi mumkin. Aksincha, nisbatan pastroq investitsiya ulushiga ega bo‘lgan yilda avvalgi davrda yaratilgan quvvatlardan foydalanish yaxshilansa, ishlab chiqarish real o‘sishi tezlashishi mumkin. Shuning uchun investitsiya multiplikatori vaqt kechikishi bilan ishlaydi va bir yillik oddiy korrelyatsiya uning to‘liq ta’sirini ushlay olmaydi.

2-jadval. 2025-yil I yarim yillik va 2026-yil I yarim yillik ko‘rsatkichlarining taqqoslanishi

Ko‘rsatkich	2025 I yarim yillik	2026 I yarim yillik	O‘zgarish / izoh
Asosiy kapitalga investitsiyalar, trln so‘m	273,4	338,9	+24,0% nominal
Investitsiyalar o‘sish indeksi	105,5%	117,5%	+12,0 p.p.
YaIM, joriy narxlarda, trln so‘m	900,7	1 072,7	+19,1% nominal
Real YaIM o‘sishi	—	8,5%	2026-yil I yarim yillik natijasi
Investitsiya/YaIM, taxminan	30,4%	31,6%	+1,2 p.p.

Manba: Milliy statistika qo‘mitasi 2025-yil I yarim yillik va 2026-yil I yarim yillik materiallari [15] hamda rasmiy YaIM ma’lumotlari. Investitsiya/YaIM nisbati joriy davr qiymatlari asosida muallif hisob-kitobi.

2026-yilning yanvar–iyun oylaridagi ma’lumotlar tahlil qilinayotgan munosabatning dolzarb holatini ko‘rsatadi. Asosiy kapitalga investitsiyalar 338,9 trln so‘mga yetib, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 17,5 foizga oshgan. Shu davrda real YaIM 8,5 foizga o‘sgan va YaIMning joriy narxlardagi hajmi 1 072,7 trln so‘mni tashkil etgan [15]. Joriy summalar asosida investitsiya/YaIM nisbati taxminan 31,6 foizga ko‘tarilgan; 2025-yil I yarim yilligida bu ko‘rsatkich qariyb 30,4 foiz edi. Qisqa muddatli natija ijobiy: investitsiya o‘sishi davom etmoqda va iqtisodiy o‘sish ham yuqori. Lekin yana bir bor sababiy xulosaga shoshilmaslik kerak, chunki 2026-yilgi o‘sishda iste’mol, xizmatlar, sanoat, qurilish va boshqa komponentlar ham ishtirok etmoqda.

2025-yil batafsil investitsiya hisobotida xorijiy investitsiyalar va kafolatlanmagan xorijiy kreditlarning ulushi 65,9 foiz bo‘lgan [14]. Bu tashqi kapitalning iqtisodiy o‘sishdagi rolini kuchaytiradi, biroq loyiha samaradorligi, valyuta xatari va qarz barqarorligini birgalikda boshqarish zarurligini ham ko‘rsatadi.

Xalqaro tashkilotlar baholari ham O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsiya faolligi kuchli ekanini tasdiqlaydi. IMFning 2026-yilgi Article IV missiyasi 2025-yilda real YaIM 7,7 foizga o‘sganini, 2026-yil uchun taxminan 6,8 foiz o‘sish kutilayotganini va xususiy sektor yetakchiligidagi o‘sishni kuchaytirish zarurligini qayd etadi [13]. Bu investitsiya faolligini makro-moliyaviy barqarorlik, ishlab chiqarish salohiyati va xususiy sektor islohotlari bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Natijalarni uch kanal orqali izohlash mumkin: investitsiya qisqa muddatda yalpi talabni, o‘rta muddatda ishlab chiqarish quvvatini, uzoq muddatda esa texnologiya va unumdorlikni oshiradi. O‘zbekiston statistikasi birinchi kanal kuchli

ekanini, ikkinchi va uchinchi kanallarning natijasi esa loyiha sifati, texnologiya, inson kapitali va raqobat muhitiga bog‘liqligini ko‘rsatadi.

5. MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Birinchi muammo — investitsiya samaradorligini faqat agregat hajm bilan baholash. Bir xil kapital turli tarmoqlarda turlicha qaytim beradi. Shu bois yirik loyihalarda NPV, IRR, eksport, ish o‘rni, energiya samaradorligi, mahalliylashtirish va mehnat unumdorligini birgalikda monitoring qilish kerak.

Ikkinchi muammo — davlat va xorijiy moliyalashtirishning yuqori ulushi. 2025-yil batafsil hisobotida xorijiy investitsiyalar va kafolatlanmagan xorijiy kreditlar ulushi 65,9 foiz bo‘lgan [14]. Bu kapital tanqisligini tez to‘ldiradi, ammo tashqi moliya sharoitlariga sezgirlikni oshiradi. Shu sababli korporativ obligatsiyalar, aksiyalar, PPP va uzoq muddatli bank instrumentlari orqali ichki xususiy kapitalni kengaytirish zarur.

Uchinchi muammo — investitsiyaning vaqt bo‘yicha kechikkan ta’siri. Masalan, energetika yoki transport loyihasining katta xarajati loyiha qurilishi davrida YaIMni oshirishi mumkin, lekin uning asosiy ishlab chiqarish samarasi loyiha ishga tushgandan keyin bir necha yil davomida namoyon bo‘ladi. Demak, milliy investitsiya statistikasi bilan YaIM o‘sishini bir xil yil bo‘yicha taqqoslash yetarli emas. Loyiha monitoringi “investitsiya qilindi” bosqichidan “quvvat ishga tushdi — unumdorlik oshdi — eksport yaratildi” bosqichigacha uzaytirilishi lozim.

To‘rtinchi muammo — inson kapitali va texnologik qabul qilish qobiliyatining yetarliligi. Borensztein va hammualliflar [8] FDI samarasi inson kapitali bilan kuchayishini ko‘rsatgan. O‘zbekiston sharoitida ham yangi ishlab chiqarish uskunalari va xorijiy texnologiyalar kadrlar malakasi, professional ta’lim va muhandislik kompetensiyalari bilan qo‘llab-quvvatlanmasa, investitsiyaning to‘liq qaytimi ta’minlanmasligi mumkin. Shuning uchun yirik investitsiya loyihalarida kadrlar tayyorlash bo‘yicha majburiy komponentni kiritish iqtisodiy siyosat vositasiga aylanishi maqsadga muvofiq.

3-jadval. Investitsiya samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar

Muammo	Iqtisodiy xavf	Taklif	Asosiy KPI
Loyiha tanlash sifati	Past qaytimli kapital sarfi	Har bir yirik loyiha uchun cost-benefit va stress-test tahlili	NPV, IRR, ish o‘rni va eksport KPIlari
Xususiy investitsiya yetishmasligi	Davlat moliyasiga yuk	Kapital bozori va PPP instrumentlarini chuqurlashtirish	Xususiy investitsiya ulushi
Hududlar bo‘yicha nomutanosiblik	Yuqori unumdorlik markazlari cheklanishi	Energetika, logistika va sanoat zonalarini ishlab chiqarish klasterlari bilan bog‘lash	Hududiy mehnat unumdorligi
Texnologiya va kadrlar uzilishi	Uskunalarning to‘liq quvvatda ishlamasligi	Investitsiya loyihasiga malaka va texnologiya-transfer rejasini kiritish	Mehnat unumdorligi, TFP
Natija monitoringining sustligi	“Sarflandi” mezoni ustunligi	Loyiha tugagandan keyingi 3–5 yillik post-audit tizimini joriy qilish	Amaldagi quvvat, eksport, soliq tushumi
Tashqi moliyaga yuqori tayanish	Valyuta va qarz xatari	Mahalliy uzoq muddatli resurslarni kengaytirish	Ichki xususiy moliyalashtirish ulushi

Takliflarning ichida eng katta strategik ahamiyatga ega yo‘nalish — investitsiya miqdoridan investitsiya unumdorligiga o‘tishdir. Buning uchun davlat darajasida “1 so‘m investitsiya — qancha qo‘shilgan qiymat?” tamoyiliga asoslangan natijadorlik ko‘rsatkichlari joriy etilishi mumkin. Masalan, sanoat loyihalari uchun mehnat unumdorligi, eksport, mahalliylashtirish va energiya sarfi; infratuzilma uchun logistika xarajatlari va xizmat sifati; raqamli loyihalar uchun

foydalanuvchi qamrovi va xizmat ko‘rsatish tezligi; ijtimoiy loyihalar uchun inson kapitaliga ta’sir ko‘rsatkichlari belgilanadi.

2026-yilgi “O‘zbekiston — 2030” strategik maqsadlarining amalga oshishi ham aynan shu sifat o‘zgarishiga bog‘liq. Asosiy kapitalga investitsiyalarning yillik o‘sishini 5–7 foiz darajasida barqarorlashtirish maqsadi investitsiya oqimining o‘ta o‘zgaruvchan emas, balki prognoz qilinadigan va samarador bo‘lishini talab etadi [2]. IMFning 2026-yilgi tavsiyalari ham makro-moliyaviy barqarorlikni saqlagan holda ishlab chiqarish salohiyatini kuchaytirish va xususiy sektor yetakchiligidagi o‘sishni tezlashtirishga urg‘u beradi [13]. Shu sababli investitsiya siyosati fiskal intizom, raqobat va xususiy sektor islohotlaridan ajralmas holda olib borilishi kerak.

6. XULOSA

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda investitsiyalar hajmi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasida umumiy ijobiy iqtisodiy mexanizm mavjudligini, biroq yillik statistik bog‘liqlik oddiy va to‘g‘ri chiziqli ko‘rinishda emasligini ko‘rsatdi. 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar 239,6 trln so‘mdan 603,6 trln so‘mga, joriy narxlardagi YaIM esa 861,2 trln so‘mdan 1 849,7 trln so‘mga oshdi. Shu davrda real YaIM o‘sishi 6,1–8,2 foiz oralig‘ida saqlanib, 2025-yilda 7,7 foizga yetdi. Investitsiya intensivligi 26,7–34,9 foiz oralig‘ida o‘zgarib turgan bo‘lsa-da, 2010–2025-yillarda uning real YaIM o‘sishi bilan oddiy korrelyatsiyasi kuchli bo‘lmadi. Bu investitsiyaning miqdori emas, balki tarkibi, vaqt bo‘yicha kechikishi va unumdorligi muhimligini tasdiqlaydi.

2026-yilning yanvar–iyun oylarida investitsiyalar 338,9 trln so‘mga yetib, 17,5 foizga, real YaIM 8,5 foizga o‘sgan. Demak, 2026-yilning birinchi yarmida investitsiya faolligi yuqori bo‘lib, iqtisodiy o‘sish ham tezlashgan. Shunga qaramay, ushbu qisqa davr natijasi investitsiyaning sof sababiy ta’siri sifatida talqin qilinmasligi kerak; buning uchun talab, eksport, remittanslar, davlat xarajatlari va unumdorlikni nazorat qiluvchi ko‘p omilli ekonometrik model zarur.

Tadqiqot asosida quyidagi aniq takliflar shakllantiriladi. Birinchidan, yirik davlat va davlat kafolatidagi loyihalarda loyihadan keyingi 3–5 yillik post-audit majburiylashtirilib, amaldagi quvvat, eksport, ish o‘rinlari va soliq tushumi reja bilan taqqoslansin. Ikkinchidan, investitsiya rag‘batlari kapital hajmiga emas, ishlab chiqarish va eksport natijalariga bog‘lansin. Uchinchidan, mahalliy xususiy investitsiyalarni chuqurlashtirish uchun kapital bozori, PPP va uzoq muddatli bank instrumentlari rivojlantirilsin. To‘rtinchidan, FDI loyihalarining texnologiya-transfer va kadrlar tayyorlash sharti kuchaytirilsin. Beshinchidan, investitsiya oqimi yuqori bo‘lgan energetika, transport va ishlab chiqarish loyihalari bilan hududiy mehnat unumdorligi va eksport o‘sishi o‘rtasidagi bog‘liqlik alohida monitoring qilinsin. Oltinchidan, investitsiya samaradorligi bo‘yicha ochiq ma’lumotlar paneli yaratilsa, investorlar va jamiyat mablag‘larning iqtisodiy natijasini yaxshiroq baholay oladi.

Umuman, O‘zbekiston uchun keyingi bosqichdagi maqsad “ko‘proq investitsiya” emas, “ko‘proq mahsuldor investitsiya” bo‘lishi kerak. Bunday yondashuv O‘zbekiston — 2030 strategiyasidagi yuqori va barqaror o‘sish maqsadlariga erishish, xususiy sektor yetakchiligini kuchaytirish, texnologik modernizatsiyani tezlashtirish va real YaIM o‘sishining sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonun, O‘RQ-598-son, 25.12.2019. LexUZ. Amaldagi tahrir: 25.07.2026.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi: strategik maqsad va ko‘rsatkichlar. PF-158, 11.09.2023; amaldagi strategik ko‘rsatkichlar, 2026-yil holati.
3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT: Asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi, yillik qator. Yangilangan: 27.08.2026.

4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT: Yalpi ichki mahsulotning real o‘sish sur’ati, 2010–2025. Yangilangan: 28.01.2026.
5. World Bank. Country Economic Memorandum for Uzbekistan: Reforms to Unlock the Country’s Growth Potential. Washington, DC: World Bank, 2025.
6. De Long, J. Bradford, Summers, Lawrence H. Equipment Investment and Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 1991, 106(2), 445–502. DOI: 10.2307/2937944.
7. Mankiw, N. Gregory, Romer, David, Weil, David N. A Contribution to the Empirics of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 1992, 107(2), 407–437.
8. Borensztein, Eduardo, De Gregorio, Jose, Lee, Jong-Wha. How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth? Journal of International Economics, 1998, 45(1), 115–135. DOI: 10.1016/S0022-1996(97)00033-0.
9. Koopman, Ruben B., Wacker, Konstantin M. Drivers of Growth Accelerations: What Role for Capital Accumulation? World Development, 2023, 169, 106297.
10. Khaydarova, D., Ismailova, G. Assessing the Impact of Foreign Direct Investment on Uzbekistan’s Economic Development: An Empirical Analysis (2004–2023). Economics and Innovative Technologies, 2025, 13(1). DOI: 10.55439/EIT/vol13_iss1/631.
11. Borotov, Sharofiddin. O‘zbekistonda investitsiyalar oqimi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlikni baholash. Marketing Journal, 2026, Issue 2. DOI: 10.67668/mj/2026iss2/757.
12. Ortikov, A., Rajabova, D., Abdurakhmanova, M. The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Uzbekistan: Evidence from an ARDL Bounds Testing Approach (2000–2024). Green Economy and Development, 2026, 4(9), 36–43. DOI: 10.5281/zenodo.22727914.
13. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: 2026 Article IV Consultation. IMF Country Report, 2026, published 18 June 2026.

14. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2025-yil yanvar–dekabr oylarida asosiy kapitalga investitsiyalar bo‘yicha press-reliz va batafsil statistik ma’lumotlar. 26.01.2026.
15. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2026-yil yanvar–iyun oylarida O‘zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalar hamda yalpi ichki mahsulot bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar. 31.07–04.08.2026.